

**Asia** Artikkelin haastattelulausumien lainaaminen elämäkertateokseen.

**Hakija** X

**Annettu** 17.4.2012

### Tiivistelmä

*Artikkelin tekstin lainaaminen merkittävässä määrin ilman artikkelin tekijän lupaa ei ollut tarpeen elämäkerran laatimiseksi eikä siten hyvän tavan mukaista teoksen lainaamista.*

*Tekijänoikeuslain 22 §*

### LAUSUNTOPYYNTÖ

Hakija on pyytänyt tekijänoikeusneuvostolta lausuntoa koskien tekijänoikeutta haastatteluun, artikkelin tekstin muunteluoikeutta sekä sitaattioikeutta.

Hakijan mukaan vuonna 2010 julkaistussa "Albert Järvinen" –elämäkerrassa on hakijan vuonna 1988 kirjoittamaa ja editoimaa tekstiä useita sivuja. Hakija kertoo Albert Järvisen hyväksyneen hakijan editoiman noin nelisivuisen artikkelin haastattelutekstin Soundi-lehden numeroon 12/1988. Hakija on mainittu artikkelin yhteydessä sen tekstin kirjoittajaksi. Hakijan mukaan kyseisen artikkelin tekstiä on elämäkerran kustantaja nyt muunnellut ja käyttänyt julkaistussa elämäkerrassa ilman hakijan lupaa. Hakija on vaatinut elämäkerran kustantajalta korvausta asiaan liittyen.

Hakijan mukaan siteerauksen sallitun laajuuden arvioimisessa huomio on kiinnitettävä siihen, kuinka suurta osaa lainatusta artikkelista on käytetty. Tässä tapauksessa artikkelista on lainattu 70–80 prosenttia. Elämäkerran tarkoituksena on hakijan mukaan ollut tuottaa taloudellista hyötyä tekijöilleen, joten lähes koko artikkelin lainaamiseen on suhtauduttava kriittisemmin kuin esimerkiksi oppikirjan ollessa kyseessä.

Hakija toteaa, että jättämällä pois elämäkerrasta hakijan artikkelinsa laatiman muun tekstin, kustantaja on mahdollisesti syyllistynyt hakijan teoksen kiellettyyn muunteluun. Hakija toteaa myös, että siteerausoiikeus ei laajene siksi, että elämäkertoja varten turvaudutaan vanhoihin haastatteluihin. Laajojen sitaattien tarve ei tee nyt kyseessä olevasta siteeraamisesta hyväksyttävää.

Hakijan artikkelista lainatut kohdat on elämäkerrassa merkitty lainausmerkein. Lähde on elämäkerrassa mainittu vain kerran sivulla 335 mutta artikkelin tekstistä tehdyt lainaukset jatkuvat sivulle 353 saakka ilman lähdeviittauksia. Hakijan artikkeli on mainittu lähdeluettelossa. Lainausmerkkejä käytetään elämäkerrassa erottamaan haastateltavan lausumat muusta tekstistä mutta elämäkerrasta ei käy ilmi, että kyse on toisen teoksen lainaamisesta. Tästä syntyy mielikuva, että on kyse elämäkerran tekijän suorittamasta haastattelusta. Elämäkerran lukija ei voi päätellä, mikä on kirjoittajien omaa tekstiä ja mikä lainausta. Hakijan mukaan elämäkerrassa ei ole noudatettu sallitun lainaamisen edellytystä hyvän tavan mukaisuudesta.

Hakija katsoo tekijänoikeuksiaan loukatun ja esittää seuraavat kysymykset:

- i) Syntyykö haastattelussa tekijänoikeus haastattelijalle?
- ii) Jos syntyy, pitääkö tekijänoikeuden haltijalta kysyä lupa, kun haastatteluaineistoa käytetään sellaisenaan uudessa yhteydessä, kuten tässä tapauksessa elämäkerrassa?
- iii) Onko suorien haastattelulainauksen käyttäminen tässä mitataavassa perusteltua vai olisiko vähemmällä lainauksilla päädytty yhtä hyvään tulokseen? Toisin sanoen hakija kysyy, onko lehtijuttua käytetty elämäkerrassa sitaattioikeuden mukaisesti ja vain tarpeen edellyttämässä laajuudessa?
- iv) Kun kommenttien lähde ilmoitetaan vain elämäkerran sivulla 335, miten muut alkuperäisestä artikkelista lainatut osuudet, joita on sivukaupalla myöhemmin, voidaan yhdistää alkuperäiseen lähteeseen?
- v) Jos katsottaisiin, että toisen tekijän kirjoittamaa haastatteluaineistoa saa tekijänoikeuden estämättä tällä tavalla muuttaa ja lisätä siihen kuvauksia, onko kyseessä muuntelu, johon olisi pitänyt pyytää lupa?

Hakija on liittänyt lausuntopyyntöönsä "Albert Järvinen" – elämäkerran ja soundi-lehden numeroon 12/1988 kirjoittamansa artikkelin "Kevät koittaa Albert Järviselle".

## VASTINE

Tekijänoikeusneuvosto on varannut Werner Söderström Oy:lle / Johnny Kniga Kustannukselle (jäljempänä kustantaja) tilaisuuden antaa vastine asiassa. Vastineessaan kustantaja toteaa näkemyksensä, että hakijan artikkelia on elämäkerrassa siteerattu laadultaan ja laajuudeltaan tekijänoikeuslain 22 §:n mukaisella tavalla. Kustantaja toteaa, että hakijan esittämät haastattelun tekijänoikeutta ja haastatteluaineiston muuntelua koskevat kysymykset eivät suoranaisesti liity pääasiaan eli siteerausosoikeuteen ja kustantaja käsittelee kyseisiä seikkoja vain lyhyesti vastineessaan.

Kustantaja pitää riidattomana sitä, että hakijan artikkeli on julkistettu ennen siteerausta ja että se on tekijänoikeuslain mukainen teos. Siteerausosoikeuden sallitun laajuuden sekä tekijän nimen ja lähteen ilmoittamistapaan ei voida määritellä minikäänlaisia ehdottomia kriteerejä vaan tarkastelussa on huomioitava kukin yksittäistilanne ja siteeraajan toimiala.

Kustantajan mukaan kyseessä oleva elämäkerta on populaarimusiikin piiriin lukeutuva elämäkertateos. Täten on perusteltua verrata siinä käytettyjä siteeraus- ja viittauskäytäntöä muihin populaarimusiikin piiriin lukeutuviin ja massamarkkinoille kohdistettuihin elämäkertoihin. Musiikkielämäkerrat pohjautuvat yleensä laajasti sitaateille ja niissä käytetään harvoin tieteelliselle tekstille ominaisia ala- ja loppuviitteitä. Yleisenä käytäntönä on, että lainaukset erotetaan muusta tekstistä lainausmerkein ja että teoksen lopussa on lähdeluettelo käytetyistä haastatteluista, teoksista ja artikkeleista.

Kustantajan mukaan tilanteessa, jossa henkilö on kuollut vuosikymmeniä ennen teoksen julkaisemista, on selvää, että hänen repliikkinsä eivät pohjautu teoksen tekijöiden suorittamaan haastatteluun vaan ne ovat siteerauksia lähdeteoksista. Sitaatit on elämäkerrassa erotettu tekstistä lainausmerkein ja koostuvat ainoastaan Albert Järvisen ja Antero Jakoilan haastattelulausumista, eivät hakijan tekstistä.

Sitaatit sisältävä luku käsittelee samaa aihetta kuin hakijan artikkeli ja kytkeytyy osaksi kuvausta Albert Järvisen urasta. Lainaukset myös täydentävät muita elämäkerran sitaatteja ja elämäkerran kirjoittajien panosta Järvisen elämänvaiheiden kuvaamisessa. Asian käsittelemiseksi ja havainnollistamiseksi on täten ollut perusteltua siteerata kyseessä olevia lausumia. Kustantajan mukaan kyseisen elämäkertateoksen tarkoitus ja

asianmukainen toteutus on edellyttänyt kyseessä olevia sitaatteja ja ne ovat siten laadultaan ja laajuudeltaan asianmukaisia ja suhteessa alan yleiseen käytäntöön.

Elämäkerrassa artistin minämuotoiset kommentit ("Järvinen kertoi / totesi") sekä se, että elämäkerran tapahtumista on kulu-  
nut vuosikymmeniä, tekevät lukijoille selväksi kyseessä olevan  
lainaus eikä kirjoittajien tekemä Albert Järvisen haastattelu.  
Edellä kuvailtu imperfektiin perustuva esitystapa on täysin va-  
kiintunut ja tyypillinen elämäkertalajityypille.

Kustantajan mukaan hakijan artikkelista elämäkertaan on lai-  
nattu kohtia sanatarkasti niitä mitenkään muuttamatta. Kus-  
tantajan käsityksen mukaan siteerauksen lähde ja lähteen teki-  
jä on elämäkerrassa ilmoitettu siinä laajuudessa ja siten kuin  
hyvä tapa vaatii.

## **TEKIJÄNOIKEUSNEUVOSTON LAUSUNTO**

Tekijänoikeuslain (404/61) 55 §:n mukaan tekijänoikeusneuvosto antaa lausuntoja tekijänoikeuslain soveltamisesta. Näiden lausuntojen luonne ei ole sitova.

### **Tekijänoikeus haastatteluun**

Tekijänoikeuslain 1 §:n 1 momentin mukaan sillä, joka on luonut kirjallisen tai taiteellisen teoksen, on tekijänoikeus teokseen, ol-  
koonpa se muun muassa kaunokirjallinen tai selittävä kirjalli-  
nen tai suullinen esitys.

Tekijänoikeus ei kohdistu mihin tahansa suulliseen esitykseen, vaan tekijänoikeussuojan saamisen edellytyksenä on, että esitystä voidaan pitää tekijänoikeuslain 1 §:ssä tarkoitettuna itsenäisenä ja omaperäisenä teoksena. Tekijänoikeudessa teoksella tarkoitetaan luonnollisen henkilön henkisen luomistyön tulosta. Teokselta edellytetään, että sitä voidaan pitää tekijänsä itsenäisen luovan työn omaperäisenä tuloksena. Tällöin se niin sanotusti ylittää teoskynnyksen eli saavuttaa teostason. Suojan edellytyksenä ei ole muita erityisiä vaatimuksia.

Ratkaisu teoskynnyksen ylittymisestä tehdään tapauskohtaisella harkinnalla. Tavanomaisena arviointikriteerinä on pidetty sitä, voisiko kukaan muu samaan työhön ryhtyessään päätyä samantylaiseen lopputulokseen. Suullisen esityksen ei tarvitse olla kiinnitetty alustalle kuten tallenteelle tai paperille.

Tekijänoikeus suojaa sekä teosta kokonaisuutena että sellaista teoksen osaa, jota muusta teoksesta irrallaan tarkasteltuna voidaan pitää tekijänsä luovan työn omaperäisenä tuloksena. Haastatteluvastausten osien on itsenäistä tekijänoikeussuojaa saadakseen ylitettävä teoskynnys siten kuin edellä on selostettu. Jos suullinen ilmaus ei yllä teostasoon, ilmausta voidaan tekijänoikeussuojan estämättä vapaasti käyttää.

Edellä esitetty soveltuu myös haastattelijan osuuteen – lähinnä kysymysten esittämiseen tai haastattelutekstin editoimiseen. Haastattelijan kirjallisesti tai suullisesti esittämät kysymykset voivat olla tekijänoikeudella suojattuja yltäessään teostasoon.

Tekijänoikeusneuvosto on arvioinut suullisten esitysten teosluonnetta lausunnossaan TN 1995:3. Asiassa hakija pyysi tekijänoikeusneuvostolta lausuntoa siitä, saako haastateltavan suullinen esitys televisiohaastattelussa tekijänoikeussuojaa. Kyse oli noin kymmenen minuutin pituisesta haastattelusta, jossa haastateltava kertoi vapaasti elämästään ja siihen liittyvästä huumeiden käytöstä. Ohjelmassa esitetyssä haastattelussa haastateltavalle ei esitetty kysymyksiä. Tekijänoikeusneuvosto katsoi, että televisiohaastattelussa teostasovaatimus on suullisen esityksen osalta korkeampi kuin kirjallisen teoksen. Haastateltava ei kertonut tarinaansa niin omaperäisesti, ettei kenenkään toisen, joka ryhtyisi itsenäisesti vastaavaan työhön, voitaisi olettaa päätyvän samantylaiseen lopputulokseen. Tarina ei ollut tekijänoikeuslain 1 §:ssä tarkoitettu suullisena esityksenä ilmenevä teos.

Lausunnossaan TN 2005:3 tekijänoikeusneuvosto katsoi osan haastatteluvastauksista olleen siinä määrin itsenäisiä ja omaperäisiä, että ne ylsivät teostasoon ja olivat tekijänoikeuslain 1 §:n mukaisella tekijänoikeudella suojattuja. Hyvin lyhyet vastaukset eivät yltäneet kirjalliselta teokselta vaadittavaan teostasoon eivätkä olleet tekijänoikeussuojan piirissä.

Tekijänoikeusneuvosto on arvioinut sille toimitettua artikkelia ja siitä elämäkertaan lainattuja tekstiosia. Tekijänoikeusneuvosto katsoo, että lainatut tekstiosat ovat yksittäisinä kokonaisuuksina siinä määrin omaperäisiä, että kukaan muu ei olisi päätenyt samaan lopputulokseen ryhtyessään samaan tehtävään.

Asiassa on riidatonta, että artikkelin tekijä ei ole kumpikaan "Albert Järvinen" –elämäkerran kirjoittajista. Tekijänoikeusneuvosto ei ota kantaa näyttökysymykseen siitä, kuka on artikkelin tekstin tekijä, mutta toteaa yleisesti, että haastattelijalle voi syntyä tekijänoikeus ensinnä omaan suulliseen tai kirjalliseen panokseensa haastattelussa ja toiseksi tilanteessa, jossa haastatteliija muokkaa haastateltavan lausumia artikkelin lopulliseksi tekstiksi siten, että artikkelin lopullinen teksti on itsenäinen ja omaperäinen verrattuna haastateltavan lausumiin. Jos haastatteliija laatii artikkelin lopullisen tekstin haastateltavan lausumien perusteella, voi tekijänoikeus olla yhteisesti haastateltavalla ja haastattelijalla.

### **Siteeraus oikeus tekijänoikeuslain 22 §:n mukaan**

Tekijänoikeuslain 22 §:n (24.3.1995/446) mukaan julkistetusta teoksesta on lupa hyvän tavan mukaisesti ottaa lainauksia tarkoituksen edellyttämässä laajuudessa.

Ratkaisussa KKO 1971 II 44 kirjailija oli "tarkoituksin saattaa toisesta teoksesta ilmenevä aatteellinen ja yhteiskunnallinen näkemys arvostelun kohteeksi" ottanut lähde teosta mainitsematta laajahkoja lainauksia omaan teokseensa. Korkein oikeus katsoi, huomioiden myös teoksen kirjallisen erilaisuuden, että lainauksia ei ollut otettu laajemmin kuin tarkoitus edellytti. Korkein oikeus huomioi lainauksen tarkoituksen ja lainausten pääasiallisen käyttötavan ja katsoi, että lähde teoksen mainitsematta jättäminen ei ollut hyvän tavan vastaista eikä lainaaminen muutenkaan ollut tekijänoikeutta loukkaavaa.

Tekijänoikeusneuvoston lausunnossa TN 1987:8 A:n toimittama muistelmateos oli ainoa olemassa oleva Georg Malmstenin biografia. Tekijänoikeusneuvosto katsoi, että laajahkojenkin sitaattien käyttö oli hyväksyttävää etenkin, kun lähes kaikki sitaattit olivat Malmstenin minämuotoista kerrontaa. Täten tekijänoikeusneuvosto katsoi, ettei tarkoituksen edellyttämää laajuutta ollut ylitetty, kun 175 sivua käsittävistä muistelmateoksesta oli lainattu viisi eri sitaattia, joiden yhteispituus oli 69 ri-

viä eli kaikkiaan runsaan sivun verran tekstiä. Sitaatit näiltä osin olivat tekijänoikeuslain mukaisia.

Tekijänoikeusneuvoston lausunnossa TN 1992:16 B oli kopioinut kirjoittamaansa kahdeksan ja puoli sivua pitkään artikkeliin kaksi sivua A:n kirjasta lupaa pyytämättä ja lähde mainitsematta. Kysymys ei ollut tekijänoikeuslain mukaisesta sitaattioikeudesta. Sekä B että kustantaja toimivat tekijänoikeuslain vastaisesti.

Hyvän tavan mukaisuus edellyttää, että siteerattava teos ja sen tekijä ilmoitetaan hyvän tavan mukaisesti. Tekijänoikeuslain 3 §:n mukaan tekijä on ilmoitettava hyvän tavan mukaisesti, kun teoksesta valmistetaan kappale tai teos kokonaan tai osittain saatetaan yleisön saataviin. Tekijän moraaliset oikeudet on otettava huomioon silloinkin kun teos toisinnetaan julkisesti tekijänoikeuslain 22 §:n nojalla. Tekijänoikeuslain 3 § tai 22 §:ssä ei anneta tarkkoja sääntöjä siitä, miten ja missä lähde on mainittava. Hyvä tapa määritetään kullakin alalla vallitsevan käytännön mukaisesti. (Harenko-Niiranen-Tarkela: Tekijänoikeus. Kommentaari ja käsikirja 2006 s. 49). Lainatun teoksen ja sen tekijän tunnistetiedot on sijoitettava sellaiseen yhteyteen, että ulkopuolinen voi ne vaikeuksitta havaita. Lainattava teos on mainittava siten, että se erottuu teoksesta, johon se on lainattu. (Harenko-Niiranen-Tarkela: Tekijänoikeus: Kommentaari ja käsikirja 2006 s. 175).

Hyvän tavan mukaisuus edellyttää lisäksi lainauksen sisältävältä teokselta ja lainaukselta asiallista yhteyttä: ollakseen oikeutettu siteerauksen on oltava avuksi henkisessä luomistyössä siten, että siteerattu teos havainnollistaa, selkeyttää tai taustoitaa lainaajan omaa esitystä. (Harenko-Niiranen-Tarkela: "Tekijänoikeus. Kommentaari ja käsikirja" 2006 s. 176). Sitaatti voi olla sanatarkka lainaus toisesta teoksesta tai lainattavaa tekstiä referoidaan vain vähäisin tai tekijänoikeudellisesti merkityksettömin muutoksin. (Harenko-Niiranen-Tarkela: "Tekijänoikeus. Kommentaari ja käsikirja" 2006 s. 172).

Siteerauksen tarkoituksen edellyttämä laajuus arvioidaan tapauskohtaisesti. Yleispätevää sääntöä minimi- tai maksimilajuuudesta ei ole. Lyhytkin lainaus voi olla hyvän tavan vastainen, jos asiallinen yhteys puuttuu.

Lausuntopyynnössä kyseessä oleva hakijan artikkeli on julkaistu Soundi-lehden numerossa 12/1988 kokonaisuudessaan. Hakijan artikkeli on täten tekijänoikeuslain 22 §:n mukaisesti julkaistu.

Artikkeli on kokonaisuudessaan valokuvineen pituudeltaan noin neljä kokonaista A4-sivua. Tekstin osuus artikkelissa on lähes kolme A4-sivua. Kyseessä oleva elämäkerta on 444-sivuinen kirja. Hakijan artikkelit sisältyvät kokonaisuudessaan elämäkerran 47-sivuiseen lukuun "1988–1989". Sitaatteja on yhteensä 24 kappaletta ja peräkkäin aseteltuina niitä on noin neljä elämäkerran sivua. Artikkelista elämäkertaan lainatut tekstit kattavat kokonaisuudessaan noin kolme neljäsosaa koko artikkelista. Lainaukset ovat identtisiä hakijan artikkelin tekstin kanssa lukuun ottamatta seuraavia vähäisiä muutoksia:

Artikkelin alkuperäinen teksti: "*Duke Brothers Live At The Taxman's Paradise on C-duurissa* – –". Elämäkerran teksti: "*Se on C-duurissa* – –";

Artikkelin alkuperäinen teksti: "*Mr. Clarke – juttuun me tehtiin* – –". Elämäkerran teksti: "*Siihen juttuun me tehtiin* – –".

Artikkelin alkuperäinen teksti: "*Zydeco Baby tuli mukana* – –", Elämäkerran teksti: "*Tämä Zydeco Baby tuli mukana* – –".

Yksi artikkelissa Järvisen kommenttina esitetty on liitetty ilman lainausmerkkejä elämäkerrassa toiseen kommenttiin. Lisäksi elämäkerran tekijät ovat yhdistäneet artikkelin kappaleita, järjestäneet artikkelin kappaleita eri järjestykseen kuin artikkelissa sekä lisänneet omia välitekstejään lainausten väliin.

Tekijänoikeusneuvosto katsoo, että elämäkerran tekijöiden tekemät muutokset artikkelin tekstiin ovat niin vähäisiä, että kyseessä ei ole tekijänoikeuslain 2 § tai 4 §:ssä mainittu muuntelu.

Artikkeli ja elämäkerta ovat käsitelleet samaa aihetta – laajasti muusikko Albert Järvisen elämänvaiheita. Tekijänoikeusneuvosto katsoo, että elämäkerran tekijöillä on ollut aiheensa havainnollistamiseksi ja taustoittamiseksi asiallinen syy lainata hakijan artikkelin tekstiä.

Elämäkerran tulee parhaimmillaan kattaa henkilön elämänvaiheita mahdollisimman monipuolisesti. Elämäkerran tekijät ovat kuitenkin lainanneet hakijan artikkelin tekstistä noin kolme neljäsosaa eli merkittävän osan.



Tekijänoikeusneuvosto katsoo, että hakijan artikkelin lainaaminen näin merkittävässä määrin ei ole ollut tarpeen elämäkerran laatimiseksi eikä siten hyvän tavan mukaista. Näin merkittävän osan hyödyntäminen hakijan artikkelista olisi edellyttänyt tekijän lupaa.

Hakijan artikkeli on mainittu elämäkerrassa kerran ennen ensimmäistä sitaattia (sivulla 335) ja elämäkerran lähdeluettelossa. Hakijan artikkelista tehtyjä lainauksia on elämäkerran sivuilla 336, 342–344, 346–347, 349–351 ja 353. Lainaukset ovat lainausmerkkien sisällä lukuun ottamatta elämäkerran sivulla 349 olevaa lainausta, jossa yksi artikkelissa Albert Järvisen kommenttina esitetyt neljä virkettä on liitetty ilman lainausmerkkejä elämäkerran tekstiin – Albert Järvisen toiseen kommenttiin.

Lainausten ollessa siroteltuina näin laajan sivumäärän laajuudelle siten, että sivuihin sisältyy lainauksia muista lähteistä ja elämäkerran tekijöiden omaa tekstiä, lukija ei todennäköisesti miellä, että sivulla 353 oleva lainaus on samasta lähteestä kuin lainaus sivulla 335. Tekijänoikeusneuvosto katsoo, että artikkelin ja sen tekijän tunnistetietoja ei ole elämäkerrassa sijoitettu sellaiseen yhteyteen, että lukija voisi ne vaikeuksitta tunnistaa jokaisen lainauksen kohdalla. Lainauksia ei ole merkitty siten, että ne erottuisivat elämäkerran muusta tekstistä tai muista lähteistä. Tekijänoikeusneuvosto katsoo, että lainauksia ei ole tehty hyvän tavan mukaisesti.

## **Yhteenveto**

Haastattelijalle voi syntyä tekijänoikeus ensinnä omaan suulliseen tai kirjalliseen panokseensa haastattelussa ja toiseksi tilanteessa, jossa haastattelija muokkaa haastattelijan lausumia artikkelin lopulliseksi tekstiksi siten, että artikkelin lopullinen teksti on itsenäinen ja omaperäinen verrattuna haastateltavan lausumiin. Jos haastattelija laatii artikkelin lopullisen tekstin haastateltavan lausumien perusteella, voi tekijänoikeus olla yhteisesti haastateltavalla ja haastattelijalla.

Elämäkerran tekijöiden tekemät muutokset artikkelin tekstiin ovat niin vähäisiä, että kyseessä ei ole tekijänoikeuslain 2 § tai 4 §:ssä mainittu muuntelu.

Tekijänoikeusneuvosto katsoo, että artikkelin tekstin lainaaminen merkittävässä määrin ilman artikkelin tekijän lupaa ei ole ollut tarpeen elämäkerran laatimiseksi eikä siten hyvän tavan mukaista teoksen lainaamista. Määrältään merkittävän osan hyödyntäminen artikkelista olisi edellyttänyt artikkelin tekijän lupaa.

Artikkelin ja sen tekijän tunnistetietoja ei ole elämäkerrassa sijoitettu sellaiseen yhteyteen, että lukija voisi ne vaikeuksitta tunnistaa jokaisen lainauksen kohdalla. Kaikkia lainauksia ei ole merkitty elämäkertaan siten, että ne erottuisivat elämäkerran muusta tekstistä tai muista lähteistä. Tekijänoikeusneuvosto katsoo, että lainauksia ei ole tehty hyvän tavan mukaisesti.

Puheenjohtaja                      Marcus Norrgård

Sihteeri                                Marco Grönroos

Lausunto on käsitelty tekijänoikeusneuvoston täysistunnossa. Asian ratkaisemiseen ovat osallistuneet Marcus Norrgård (puheenjohtaja), Tuula Hämäläinen, Satu Kangas, Martti Kivistö, Pirjo Kontkanen, Mari Lampenius, Sari Nieminen, Kirsi-Marja Okkonen, Anne Salomaa, Pekka Sipilä, Markku Uotila, Hannele Vettainen ja Ahti Vänttinen.

Äänestysratkaisu

### **Eriävä mielipide tekijänoikeusneuvoston lausuntoon 2012:5**

Tekijänoikeuslain 22 §:n sitaattisäännöksen mukaan julkistetusta teoksesta on lupa hyvän tavan mukaisesti ottaa lainauksia tarkoituksen edellyttämässä laajuudessa. Hyvän tavan mukaisuus ja tarkoituksen edellyttämä laajuus ovat suhteellisen joustavia ja väljiä kriteereitä. Esillä oleva Albert Järvisen elämäkerta liikkuu tulkinnanvaraisella alueella niin sitaattien laajuuden kuin lähdemainintojen hyvän tavan mukaisuuden suhteen.

Olemme sitä mieltä, että elämäkerrassa on ollut sallittua käyttää Jari Uusikartanon kirjoittaman lehtiartikkelin tekstiä tekijänoikeuslain 22 §:n nojalla ilman oikeudenhaltijan tai oikeudenhaltijoiden<sup>1</sup> suostumusta. Lehtiartikkeli on kielelliseltä ilmaisultaan kiistatta omaperäinen kirjallinen teos. Se on julkaistu vuonna 1988 ilmestyneessä lehden numerossa, joten artikkeli on sitaattisäännöksen edellyttämällä tavalla julkistettu.

Tekijänoikeuslaissa hyvän tavan mukaisuus viittaa ns. vetoamisfunktion täyttymiseen. Elämäkerrassa käytetyt otteet lehtiartikkelissa julkaistusta tekstistä havainnollistavat ja taustoittavat Järvisen ensimmäisen soololevyn syntyvaiheita. Sitaattisäännöksen edellyttämä asiallinen yhteys lainattavan ja lainatun tekstin välillä on siten olemassa. Hyvä tapa edellyttää lisäksi lainauksen lähteen mainitsemista. Jari Uusikartanon artikkeli on mainittu elämäkerran lähdeluettelossa. Elämäkerran tekstissä artikkeli on mainittu kahdesti:

”Järvinen muisteli tapaamista muutamaa kuukautta myöhemmin Jari Uusikartanon Soundi-haastattelussa: ”Eka ääneen lausuttu juttu tästä toisesta soolosta – ” sekä ”Jeannie, Jeannie, Jeannie”, Albert tunnelmoi haastattelussa. ”Mä oon soittanut niin paljon rock’n’rollia – ”

Suurin osa elämäkerrassa lainatuista artikkelin osista on suoraa sitaattia Albert Järviseltä. Nämä suorat sitaatit on elämäkerrassa merkitty lainausmerkein ja Järvisen nimi on mainittu. Kolme lyhyttä lainausta on erään toisen henkilön muistelua, nekin lainausmerkein osoitettuja ja kertojan nimi mainittuna. Mielestämme lähdemaininnat elämäkerrassa täyttävät tekijänoikeuslain edellytyksen hyvän tavan mukaisuudesta. Moraalisten oikeuksien loukkausta ei siten ole tapahtunut. Hyvän tavan kannalta olisi kuitenkin parempi, että elämäkerroissa lähdeviitaukset käytettyihin kirjallisiin lähteisiin toteutettaisiin nyt tehtyä yksityiskohtaisemmin – lukukokemusta kuitenkin häiritsemättä.

Sitaatin laajuudelle ei tekijänoikeuslaissa ole säädetty enimmäis- tai vähimmäisrajaa. Laki sallii tarkoituksen edellyttämän laajuuden. Oikeuskäytännössä laajahkojakin sitaatteja on pidetty sallittuina (KKO 71 II 44). Elämäkerrassa lainatut otteet lehtiartikkelin sisällöstä muodostavat noin prosentin elämäkertateoksen kokonaislaajuudesta. Lehtiartikkelin sisällöstä on lainat-

---

<sup>1</sup> Se, kenellä artikkelin siteerattujen osien tekijänoikeudet ovat, on näyttökysymys. Potentiaalisia oikeudenhaltijoita ovat mm. artikkelin kirjoittaja, Albert Järvisen oikeudenomistajat sekä artikkelin julkaisija.

tu elämäkertaan määrällisesti noin kolme neljäsosaa. Kuten edellä on todettu, lähes kaikki otteet ovat Albert Järvisen minämuotoista, sitaatteihin merkittyä kerrontaa levynteon vaiheista. Elämäkerroissa on, kirjallisuuden laji huomioon ottaen, perusteltua tuoda esiin elämäkerran kohteen ”oma ääni” mahdollisimman autenttisenä. On ymmärrettävää, että elämäkerran kirjoittajat joutuvat turvautumaan laajasti kirjalliseen lähdeaineistoon, jos elämäkerta kertoo jo kuolleesta henkilöstä. Siteeraamiseen laajuutta harkittaessa voidaan ottaa huomioon myös kirjailijoiden oikeus välittää ja lukijoiden oikeus vastaanottaa tietoa merkittävästä kulttuurialan henkilöstä ja tämän elämänvaiheista.

Kokonaisarvioinnin pohjalta ja tapaukseen liittyvät erityispiirteet huomioon ottaen katsomme, että Albert Järvisen elämäkertaan sisällytetyt sitaatit lehtiartikkelin tekstistä ovat tekijänoikeuslain 22 §:n ja säännöksessä edellytetyn hyvän tavan mukaisia.

Tuula Hämäläinen      Satu Kangas

Kirsi-Marja Okkonen